

Lausuntopalvelu.fi

Diaarinumero: VN/17575/2021

Tehy ry:n lausunto hallituksen esityksestä SORA-säännösten muuttamisesta

Johdanto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettua lakia ja rikosrekisterilakia. Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annettu laki. Esityksessä täsmennetään ja muutetaan ns. SORA-säännöksiä (Ratkaisuja Soveltumattomuuteen), jotka koskevat säännösten alaisia tutkintoja ammatillisella toisella asteella tai korkeakouluissa.

Tehyn lausunnon yhteenveto

Tehy pitää esityksen päätavoitetta parantaa esitetyillä muutoksilla potilas- ja asiakasturvallisuutta sekä liikenteen turvallisuutta että opiskelijoiden oikeusturvaa hyvänä.

SORA-menettelyyn liittyvässä opiskelijan terveydentilan selvittämisessä on tärkeää huomioida, että opiskelijalla on oikeus saada mahdolliset kustannukset oppilaitokselta, jotka selvittämisestä soveltuvuuden arvioimiseksi aiheutuvat.

Opiskelijan soveltuvuuden arviointiin tulee ottaa mukaan myös sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja arviointi tulee toteuttaa moniammatillisesti.

On erityisen tärkeää, että hakijan tiedonantovelvollisuutta ja koulutuksen järjestäjän tiedonsaantioikeutta esityksen mukaisesti kehitetään. Pidämme tarkoituksenmukaisena, että jatkossa hakijalla olisi SORA-alalla velvollisuus antaa koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun pyynnöstä tiedot enintään kaksi vuotta aiemmin hakuajan päättymisestä vireille tulleesta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta asiasta, josta ei ole tehty päätöstä. Arveluttavaa on, miten avoimesti hakijat aiemmista SORA-päätöksistä velvollisuudesta huolimatta kertovat. Olisi hyvä selvittää, onko tämä tieto saatavissa myös muuten kuin vain hakijan ilmoituksen perusteella. Edelleen jatkossa on syytä tehdä selvitystä siitä, onko yli 2 vuotta vanhasta SORA-menettelystä johtaneella opiskeluoikeuden peruuttamisella ollut vaikutuksia opiskelijan nykyisten opintojen soveltuvuuden arviointiin tai opinnoissa menestymiseen.

Edelleen on hyvä, että jatkossa tiedonsaantioikeus koskisi myös Valviraa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattioikeuksia myöntävän tai niitä poistavan viranomaisen on oltava tietoinen soveltumattomuudesta alalle jo opiskeluvaiheessa.

Esityksessä laajennettaisiin koulutuksen järjestäjän oikeutta pyytää hakijalta rikosrekisteriä, jos koulutukseen liittyy iäkkäiden tai vammaisten henkilöiden parissa työskentelyä. Edelleen esitetään, että myös opiskeluoikeuden peruuttaminen olisi jatkossa mahdollista, jos koulutukseen sisältyy alaikäisten henkilöiden lisäksi vammaisten tai iäkkäiden henkilöiden parissa työskentelyä ja näiden ryhmien suojelemiseksi se on tarpeen. Tämäkin on mielestämme hyvä uudistus, joka parantaa asiakas- potilas ja opiskeluturvallisuutta.

Käytännössä sosiaali- ja terveydenhuollossa tai varhaiskasvatuksessa kovin harvoin voi välttyä em. asiakasryhmien kohtaamiselta, joten tämän laajennus koskee hyvin monia sote-alan tutkintoja.

Opiskelijan oikeusturvan kannalta on tarpeellista säätää esityksen mukaisesti koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta opiskeluoikeuden peruuttamisen jälkeisestä jälkiohjauksesta. Jälkiohjaus voi tarkoittaa ohjausta muuhun kuin SORA-tutkintoihin kuuluviin koulutuksiin esim. saman oppilaitoksen sisällä. Lisäksi jälkiohjaus sosiaali- ja terveystalveluiden piiriin, jos opiskelijan terveydentila sitä edellyttää, on tärkeää. Jälkiyhteydenpitovelvoitteesta oppilaitoksesta yhteyshenkilöön ja edelleen tarvittaville yhteistyötahoille tulisi tässä yhteydessä säätää riittävän tarkasti huomioiden jälkiohjaus veloitteen keston.

Erittäin tärkeä uudistus on, että käytännön tehtäviin (mm. harjoittelut) liittyvän koulutukseen osallistumisoikeus voitaisiin jatkossa pidättää, mikäli opiskelija on määrätty huumausainetestiin. Huumausainetestiin ohjaaminen tulee olla aktiivista ja opiskelijan päihteiden käytön lopettaminen tulee olla aina ensisijaista. Tällaisessa tilanteessa yhteistyö päihdehuollon- ja päihdekuntoutuksen kanssa on tärkeää. Osallistumisoikeuden palauttaminen tulee edellyttää aina negatiivisen huumausainetestin tulosta. Jatkossa tulisi riittävän tarkasti määritellä, mitä käytännön tehtävillä koulutuksessa itseasiassa tarkoitetaan työelämässä tapahtuvan harjoittelun lisäksi. Oppilaitosharjoitteluun saattaa myös sisältyä asiakas- tai potilastoimenpiteitä, joiden tulee tähän määrittelyyn sisältyä. Lisäksi on perusteltua esityksen mukaisesti pidättää opiskelijan oikeus osallistua käytännön tehtäviin tai harjoitteluun, kun SORA-prosessi on vireillä niin kauan kuin opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä päätös on tehty. Mikäli opiskelija itse ns. häviää koulutuksesta kesken SORA-prosessin, on tärkeää, että hän myös menettää määritellyn ajanjakson jälkeen automaattisesti opiskeluoikeuden ko. koulutukseen. Tärkeää olisi saattaa tieto keskeneräisestä SORA-prosessista toiseen oppilaitokseen, mikäli ko. opiskelija päättää hakea kesken edellisen prosessin uudelleen SORA-tutkintoon muualle.

Esityksen mukaan opiskelijan osallistuminen opetukseen voitaisiin evätä enintään kolme työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai yliopistossa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Tässä on hyvä huomioida, että uhkatilanteet ovat hyvin eritasoisia ja vakavien tilanteiden näkökulmasta opetuksesta epäämisen kesto tulisi olla pidempi. Yhtenä ratkaisuna tässä on SORA-prosessin välitön käynnistyminen.

Pidämme tarkoituksenmukaisena, että jatkossa opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevasta päätöksestä haettaisiin muutosta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti hallinto-oikeudesta ja oikeusturvalautakunnan toiminta lakkautetaan.

Lopuksi haluamme tuoda esiin, että olisi tärkeää ottaa Sote-alan ammatillisessa koulutuksessa käyttöön yhteneväiset ja valtakunnalliset pääsykokeet, kuten ammattikorkeakoulutuksessakin. Ammatilliset oppilaitokset ovat voineet itse päättää niiden käyttämisestä ja käytäntö on siten kirjavaa. Pääsykokeiden yhteydessä tulisi riittävän konkreettisesti kertoa sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden vaativasta työnkuvasta ihmisten parissa. Tämä voisi osaltaan vähentää alalle soveltumattomien hakijoiden määrää. Lisäksi koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen tulee laatia henkilöstölleen toimintamallin tai ohjeistuksen siitä, miten käytännössä alalle soveltumattomuuteen voidaan puuttua opintojen aikana. Varhainen puuttuminen on tärkeää, jotta ammattioikeuksiin ei tarvitsisi puuttua siinä vaiheessa, kun henkilö valmistuu ammattiin. Erittäin tärkeää on myös järjestää riittävän laaja koulutuskierrös sote-alan toimipaikoille uusista SORA-säännöksistä.

Suurin osa asiakas- ja potilasturvallisuuden uhkatilanteista tapahtuu juuri harjoittelujen aikana, jolloin ohjaajana toimivan ammattihenkilön oikeudet ja velvollisuudet puuttua tilanteeseen tulee olla selvillä. Tässä yhteydessä myös saumaton yhteistyö oppilaitoksen ohjaavan opettajan kanssa on kriittisen tärkeää.

Tämän lausunnon valmisteluun on osallistunut myös Kuntoutusohjaajat ry, Suomen Sairaanhoitajat ry, Suomen Kätilöliitto ry ja Suomen Lastenhoitoalan Liitto ry

Helsinki 31.8.2022

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätietoja: tutkimuspäällikkö Juha Kurtti, juha.kurtti@tehy.fi